

Norads forventninger til kunnskapsbruk hos organisasjoner som mottar tilskudd og muligheter for finansiering av kunnskap og evaluering

Oppdatert: 10.10.2023.¹ Ved spørsmål, ta kontakt med norad-kunnskap@norad.no

Norad har styrket sitt fokus på kunnskap i utviklingssamarbeidet for å sørge for at bistandsmidlene oppnår mest mulig effekt på de målene og i de landene og lokalsamfunnene bistand trengs. Dersom vi og våre partnere blir enda bedre til å bruke kunnskap aktivt i utforming, planlegging, implementering og oppfølging av programmer vil vi kunne ta bedre beslutninger og gjøre bedre prioriteringer i bistanden. Dette vil over tid gjøre at norsk utviklingssamarbeid oppnår enda mer enn i dag.

På bakgrunn av Prop 1 S (2022-2023), Tildelingsbrev og Norads strategi forklarer dette notatet hva Norad forventer av kunnskapsbruk hos våre partnere og hvordan kunnskap og evaluering kan finansieres.

Prop. 1 S (2022-2023) slår fast at norsk utviklingssamarbeid skal være *kunnskapsbasert* og holde *høy kvalitet*. Norads strategi mot 2030 slår fast at vi skal *styrke utvikling, deling og bruk av kunnskap*. Dette gjelder internt i Norad og hos Norads partnere.

Vi gjør her rede for endringer Norad gjør i *utlysningstekster* og, som en konsekvens, i vurdering av søknader og hva vi fremover vil inkludere som del av vurderingen av partnerens systemer.

Endringene innebærer at Norad:

- 1) tydeliggjør de formelle kravene til kunnskapsgrunnlag i søknader.
- 2) forventer at søkere i større grad innhenter kunnskap i løpet av avtaleperioden og prioriterer evalueringer av høy faglig kvalitet.
- 3) åpner for å finansiere strategisk viktige evaluerings- og kunnskapstiltak som del av avtaler.

Selv om Norad skal være en pådriver for mer kunnskapsbasert bistand, er det viktig at organisasjonene selv har eierskap til kunnskapsarbeidet. Norads partnere må selv definere behov, hva slags kunnskapsopplegg de skal ha for innsatsen sin og hvordan de skal forvalte informasjonen de får ut av dette.

¹ Endringene fra versjon datert 03.07.2023 består i språklige justeringer og fjerning av Norad-interne forhold (slik som intern arbeidsdeling) for å gjøre dokumentet mer brukervennlig, samt presisering av sammenhengen med utlysningstekster.

Nedenfor følger nærmere omtale av endringene, i hovedsak strukturert etter ovennevnte punkter:

1) Styrkede krav til kunnskapsgrunnlag for programmer og søknader

De fleste av Norads utlysninger vil fremover stille krav om at aktuelle tilskuddsmottagere eksplisitt skal beskrive kunnskapsgrunnlaget for sin endringsteori.² Norad ønsker at søker viser og refererer til evaluering og forskning som underbygger programmets forventede effektivitet (herunder både formåls effektivitet og kostnadseffektivitet). Organisasjonenes erfaring er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget, men dette bør underbygges av evaluering eller forskning. Norad ønsker at søker sannsynliggjør at foreslåtte tiltak er beste praksis (best in class) på området, eller begrunner hvorfor det likevel er valgt. Dette fordrer at søker har god oversikt over kunnskap og praksis på sitt fagfelt. Det er forventet at kvaliteten på denne informasjonen vil forbedres over tid og at ulike typer partnere har et ulikt utgangspunkt for å levere på dette. Norad ønsker god dialog med partnere om våre forventninger og partners tilnærming til å styrke seg på dette. Norad vil dessuten fortsette å legge til rette for plattformer for erfaringsdeling, læring og utvikling av kunnskapsfeltet for våre partnere.

Dette fokuset på kunnskap skal ikke tolkes som at Norad ønsker kortsiktig maksimering av enkelt målbare resultater på bekostning av langsiktighet og bærekraft. Ulike tiltak krever ulike metoder for å evaluere dem. Men også ved komplekse innsatser med lang tidshorisont ønsker Norad at søker har et mest mulig solid kunnskapsgrunnlag for *om, hvordan og hvorfor* det de planlegger vil fungere, og hvorfor det er bedre enn alternativene. Alternativt, om det ikke finnes kunnskap på dette, bør søker ha en plan for hvordan finne det ut.

Økte forventninger til kunnskapsgrunnlag skal ikke tolkes som å være til hinder for at søkere ber om midler til innovative tiltak eller tiltak hvor kunnskapsgrunnlaget fremdeles er usikkert. Norad skal fremdeles fremme innovasjon og forbedringer i bistanden. I slike tilfeller vil vi imidlertid kreve at søkere har en tydelig strategi for systematisk pilotering, monitorering og evaluering og eventuelt skalering av tiltaket.

2) Økte forventninger til innhenting av kunnskap underveis i avtaleperioden, inkl. strategisk bruk av evalueringer

Mer systematisk utvikling, deling og bruk av kunnskap hos Norads tilskuddsmottagere skal bidra til:

- a) høyere kvalitet i norsk bistand, og
- b) bedre informasjon om hva norsk bistand oppnår.

² Hvilke krav og kriterier som gjelder i den enkelte utlysning spesifiseres i utlysningsteksten. Det er alltid utlysningsteksten søknader vurderes opp mot.

En tilskuddsmottagers system for utvikling, deling og bruk av kunnskap vil være del av Norads partnervurdering. Bedre og mer strategisk bruk av evalueringer vil bidra til bedre læring og – gjennom dette – høyere måloppnåelse og effekt (impact) av bistanden. Det betyr høyere kvalitet. Videre setter styrket kunnskapsinnhenting Norad bedre i stand til å rapportere på hva norsk bistand oppnår, både om outcome og impact. Selv om også bedre rapportering kan bidra til mer læring og bedre kvalitet i bistanden, kan det være hensiktsmessig å skille mellom evalueringer som er ment å bidra til læring og bedre måloppnåelse *underveis* i et program, og evalueringer ment for å rapportere på måloppnåelse i *etterkant* av et program. Begge deler er viktig, og Norad vil ha sterkere fokus på begge målene fremover.

Norad ønsker at søker planlegger strategisk for hva som bør være gjenstand for systematisk evaluering og hvordan, basert på hvor ny kunnskap kan gi mest verdi, og har gode rutiner / systemer for dette. Alle evalueringer en søker planlegger for skal holde høy faglig kvalitet og bygge på hensiktsmessig samfunnsvitenskapelig og evalueringfaglig metode. Omfanget og ambisjonene for kunnskapsarbeidet bør stå i forhold til størrelsen til programmene / tilskuddene som skal evalueres.

Der og når hensiktsmessig ønsker Norad å se mer bruk av effektevalueringer i norsk utviklingssamarbeid, inkludert randomiserte kontrollerte studier.³ Effektevalueringer skal som hovedregel også inneholde en kostnadsanalyse, slik at det er mulig å vurdere programmets kostnadseffektivitet.⁴ Evalueringer skal bidra til bedre resultatstyring til den enkelte søker og sørge for god læring underveis og i etterkant av tiltak. Plan og opplegg for dette vil inngå som en del av Norads vurdering av søknad eller partnervurdering.

Kunnskapsinnhenting som beskrevet her må ses i sammenheng med øvrig kunnskapsarbeid. Større kunnskapstiltak vil normalt kunne erstatte enkelte andre kilder til evidens og styringsinformasjon for prosjektene. *Norad vil være bevisst på å ikke be om mer rapportering enn nødvendig.*

Gjennomganger av 'desentraliserte evalueringer', som program reviews og mid-term reviews har vist at disse gjennomgående holder for lav kvalitet.⁵ På bakgrunn av dette har Utenriksdepartementet signalisert at de ønsker å se færre, men større og bedre desentraliserte evalueringer. Norad samarbeider med Utenriksdepartementet om eventuelle endringer i føringene her.

Hvordan en tilnærmer seg regulær datainnsamling og monitorering i programmer danner grunnlaget en har for å gjøre analyser i evalueringer og annen

³ Effektevaluering er en samlebetegnelse for metoder egnet til å måle størrelsen på observerte endringer hos en målgruppe forårsaket av et tiltak/program/intervensjon, ut fra en tankegang om *kontrafaktisk kausalitet*. Betegnelsen omfatter både eksperimentelle (RCT) og kvasiekperimentelle metoder, og felles for alle metodene er bruk av kontroll-/sammenligningsgrupper som et estimat på det kontrafaktiske (hva som ville skjedd uten tiltaket).

⁴ Se nærmere omtale i vedlegg

⁵ Se blant annet: [Quality Assessment of Decentralised Evaluations in Norwegian Development Cooperation \(2019-2020\) \(norad.no\)](https://www.norad.no/rapporter/2020/04/2020-04-01-quality-assessment-of-decentralised-evaluations-in-norwegian-development-cooperation-2019-2020)

kunnskapsinnhenting. Eksempelvis kan systematisk finkornet geografisk informasjon om tiltak – det vi ofte omtaler som geokodet data eller bare *geodata* – i mange tilfeller gjøre det enklere og billigere å monitorere tiltak og vurdere effekten av disse. Norad vil legge til rette for og støtte styrket bruk av geodata blant tilskuddsmottakere, der det er aktuelt og etter vurdering av mulige risiko. Det kan være hensiktsmessig at flere partnere samarbeider og lærer av hverandre om utvikling av systemer for bruk av geodata.

Evaluering og kunnskapsbygging langs linjene foreslått her skal bidra til økt læring og kvalitet i utviklingssamarbeidet, for den enkelte partner, for Norad og for feltet for øvrig. Det er derfor sentralt at all ny kunnskap og data blir gjort åpent tilgjengelig.

Evaluering og kunnskapsproduksjon kan og bør ha et forventet bidrag til utvikling på lik linje med andre tiltak det søkes bistandsmidler til. Søkere oppfordres til å sikre at lokale kunnskapsmiljøer får sentrale, og helst ledende, roller i arbeidet, men gjerne i samarbeid med norske eller andre kunnskapsmiljøer. Dette vil bidra til lokalt ledet utvikling og til at kunnskapsproduksjonen bidrar til mål om styrking av lokalt sivilsamfunn.

3) Finansiering av kunnskaps- og evalueringstiltak

Større investeringer i kunnskapsutvikling i et program kan føre til verdifull læring, økt effektivitet og bedre måloppnåelse. Norad ønsker derfor at partnere prioriterer dette innenfor budsjetttrammene. For den enkelte søker kan det oppleves vanskelig å prioritere midler bort fra implementering til evaluering, men det understrekes at evalueringer nettopp skal bidra til bedre måloppnåelse og effekt.

Det kan være stor variasjon i tidshorizonten for effekten av programmer, fra nesten umiddelbart til mange år. Norad ønsker å legge til rette for at også de langsiktige effektene kan evalueres. Dette krever evalueringer som spenner over flere år. Disse kan være utfordrende å finansiere, både fordi slike evalueringer er dyre – de krever gjerne datainnsamling i mange omganger – og fordi evalueringen typisk vil måtte fortsette utover normal budsjettssyklus. Søkere bes gå i dialog med Norad om slike behov og hvordan det eventuelt kan realiseres der det ansees som hensiktsmessig.

For alle tyngre evalueringstiltak er det viktig at søkere har en god plan for gjennomføring av evalueringen og at de har egnede partnere med tilstrekkelig faglig kompetanse til å gjennomføre på en måte som er etisk forsvarlig og sikrer god kvalitet. Videre vil Norad fremover regelmessig gjennomføre 'evalueringssinkubatorer' som tilbud til eksisterende og aktuelle partnere.⁶

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur.

⁶ For informasjon, se [Invitation to Impact Evaluation Incubator Desember 2023 \(norad.no\)](https://www.norad.no/aktuelt/invitasjon-til-impact-evaluation-incubator-desember-2023)

VEDLEGG: Retningslinjer om bruk av kostnadsanalyser i effektevalueringer⁷

Versjon 12.06.2023

Effektevalueringer finansiert av Norad skal som hovedregel inkludere en kostnadsanalyse. Nedenfor spesifiserer vi hva som menes med en kostnadsanalyse og hvorfor dette gir bedre kunnskapsgrunnlag.

Hva er kostnader og kostnadsanalyse?

Kostnader i et bistandsprogram er pengeverdien av alle ressursene som kreves for å utvikle og implementere en intervensjon. Disse inkluderer finansiering fra Norad og andre partnere, verdien av in-kind bidrag fra andre, samt kostnader på mottakernes side. Kostnader skiller seg fra utgifter, som kun viser til penger brukt. En kostnadsanalyse skal systematisk undersøke alle kostnadene ved et eller flere tiltak innenfor en gitt tidsramme, forbundet med både å starte og gjennomføre et tiltak.

Hvorfor er kostnadsanalyser så viktige i effektevalueringer?

En effektevaluering kan måle et spesifikt sett med resultater eller effekter av et tiltak, men det er nødvendig med tilleggsinformasjon for å avgjøre om tiltaket gav god verdi for pengene, gjerne omtalt som effekt per krone eller kostnadseffektivitet. En studie fra Verdensbanken fra 2019 viser at færre enn en av fem effektevalueringer sier noe om dette.⁸

Kostnadsanalyser er verdifulle fordi de lar oss:

- *Identifisere kostnadsdrivere.* De kan hjelpe oss identifisere kostnader som er avgjørende å skape virkninger, og hvilke som ikke er det.
- *Forbedre ressursallokering.* Når kostnadsdriverne er kjente, kan vi se etter alternative måter å oppnå samme resultater med færre ressurser. Vi kan altså gjøre bedre prioriteringer.

Hva trenger vi for å gjennomføre en kostnadsanalyse i en effektevaluering?

1. *Kostnadsdata av høy kvalitet:* Kostnadsanalyser krever pålitelige data som bør samles inn i sanntid under gjennomføringen av tiltaket. Dataene bør deles inn i kategorier som er relevante for kostnadsspørsmålene som stilles.
2. *Detaljer om tiltaket:* Kostnadsanalyser krever detaljer om gjennomføringen av tiltaket (tidsplan for implementering, utgifter, omfang osv.) som evalueres. Analysen bør eventuelt skille mellom kostnader forbundet med valg av tiltak og kostnader ved skalering. Sammenligning av alternative tilnærminger vil kreve konsistens i datainnsamlingen på tvers av ulike tiltak i ulike kontekster.
3. *Ressurser:* Når du planlegger en effektevaluering er det viktig å understreke behovet for kostnadsdatainnsamling og rapporteringskrav i oppdragsbeskrivelsen (T.O.R), og sørge for at dette reflekteres i budsjettet.

For å sikre at de som gjennomfører evalueringer har ferdighetene til å gjøre kostnadsanalyser, bør krav om dette tas med i T.O.R

⁷ Sterkt inspirert av USAID sin [ADS 201 Additional Help: - Cost Analysis \(usaid.gov\)](#)

⁸ [Integrating Value for Money and Impact Evaluations](#) (Brown and Tanner, 2019)